

Til lykke Balling

Erik Balling har netop modtaget en pris fra Den Berlingske Fond for sin indsats indenfor den folkelige film, og i en samtale med Per Calum fortæller han her om sin holdning til folkelighed og udfordringer

Efter knap 30 års virke som instruktør af folkelige film har Erik Balling på næsten mirakuløs vis formået at fastholde det høje niveau, som f.eks. Olsen-bande-filmene næsten fra starten befandt sig på, og han har med TV-serien »Matador« formuleret en ny standard for seriefilm i TV. For nylig fik Erik Balling overrakt Den Berlingske Fonds pris på 10.000 kr. for sin indsats, og Jens Kistrup, der motiverede prisoverrækkelsen, fremhævede bl.a. at »Balling har villet noget, villet give publikum noget... Derfor har han kunnet give folket de lystspil og de folkekomedier, det fortjener. Og derfor giver vi ham... den pris, han mere end nogen anden fortjener. Tak og til lykke!«

Kort før Erik Balling modtog prisen havde jeg en snak med ham om folkelighed og udfordringer, som det også var tilfældet, da jeg første gang – det var i efteråret 1966 – mødte Balling.

Hvad med i dag, søger du stadig efter udfordringer?

Jeg bliver da ved med at lede efter udfordringer, og jeg vil da nok sige, at »Matador« pludselig gav sig til at blive en udfordring, som jeg tog op som sådan. På det tidspunkt, havde jeg jo kørt med et fast repertoire i en halv snes år, og ikke fordi jeg beklager det, men det akkumulerer jo et behov for også at lave noget andet. Men jeg har ikke været frustreret over Olsen-bandens univers, man kan ikke forlange det meget bedre, og jeg befinder mig så godt i det. Udfoldelsesmulighederne er jo ubegrænsede.

Men dog indenfor en meget lukket verden?

Den er nu ikke så lukket endda. Der er næsten ingen ende på, hvad man kan få en farceverden til at rumme. Man kan komme af med alle sine yndlingsaversioner, man kan få skovlen under det hele, man kan virkelig få realiseret en masse af sig selv i den form, og man har samtidig den fordel, at man kan arbejde indenfor det absurde, og i lykkelige øjeblikke kan man ligefrem nå noget poetisk og noget besynderligt, som man kun kan nå, fordi man har etableret et univers gennem nogle år. Man kan arbejde indforstået. Det er svært at sige farvel til, men selvfølgelig kan man af og til sige, nej, nu orker jeg det ikke mere, men der går altså ikke ret lang tid før man er der igen.

Du siger man kan gøre alt, men hvert år kommer der et nyt publikum til, som ikke

tidligere har oplevet Olsen-banden. Hvilke hensyn viser du der?

Jeg synes vi tager et rimeligt hensyn. Vi er nok blevet frækkere i de sidste par år, arbejder mere indforstået, men vi tænker da hele tiden på, at vi skal sørge for, at dem, der ikke kender Olsen-banden, også skal kunne følge med. Men jeg vil da nok sige, at efterhånden er det morsommere, hvis man kender banden.

Men hvad så med alle dem, der kender og elsker Olsen-banden, vil de ikke mene, at der efterhånden må bare en smule udvikling til i personerne?

Det tror jeg virkelig for alvor ikke. Det ville være det samme som at sige, at Grock eller en anden klovnefigur skulle udvikle sig. Olsen-bandens figurer er arketyper. Ganske vist spiller vi lidt på, at Egon er ved at blive senil, men det er mere et spørgsmål om at klovnen påtager sig en rolle. På samme måde som vi også opererer med arketyper omkring banden – bagmanden med bowleren, den tykke heavy, politiinspektøren.

Det var også mere bifigurerne end selve Olsen-banden, jeg tænkte på. Strøbyes politiinspektør f.eks.

Jeg vil gerne bruge ham endnu mere, og jeg synes også vi har gjort det i den nye film, men det afhænger af historien. Udviklingen går nok i den retning, du antyder. Jeg synes aldrig han har været bedre end i den sidste film. Han er jo et vidunderligt instrument, fordi han gør rollens problemer til et personligt anliggende, og derfor kan han tåle at komme ud i overdreven.

Olsen-banden repræsenterer en form for udfordring for dig, og »Matador« en anden, men der er dog ligheder...

Jeg kan altså ikke få øje på ret mange. I det ene tilfælde er der tale om en farce, som er holdt i en bestemt stil, det andet er en folkekomedie med en eller anden form for troværdighed over sig, et helt andet forhold til virkeligheden.

Det var begrebet folkelighed, jeg tænkte på.

Folkeligheden er selvfølgelig den samme, men det er da også den eneste fællesnævner, der er for mig at se. De to ting adskiller sig meget fra hinanden. Jeg tænker i helt andre baner med Olsen-banden end med »Matador«. For det første tænker jeg i farcestil, og samtidig er der den store forskel, at vi fortæller noget for folk, der skal i biografen. Film

kræver en helt anden disciplin, en stramhed og en tæthed, når vi henvender os til et publikum, der har sat sig ind i et lukket rum og fokuserer på en oplevelse, og som derfor er kodet til at forstå tingene hurtigere, til at opsnappe detaljer på en helt anden måde. Når det gælder »Matador« prøver vi at nærme os en realisme set igennem et vist lune, men samtidig fortalt i en stil og med en rytme, som henvender sig til et publikum, der sidder hjemme i deres egen stue og ser på en TV-skærm. Der er stor forskel på de to ting.

Det vil jeg gerne have uddybet, for der er jo sket det, at det meste af landets befolkning – også de filmvante – er fanget ind af »Matador«.

Du var selv inde på det med udfordringer, og for mig er det spændende at beskæftige sig med fjernsyn sideløbende med film, bare det at forsøge at definere forskellen, at finde ud af, hvordan man skal fortælle sin historie, når det er fjernsyn, man skal fortælle til. Vi er nok alle enige om, at film lavet til en biograf taber noget ved at blive vist på TV. Der er ikke tale om den samme oplevelse, og ind imellem har det næsten været et spørgsmål om *droit morale* – er det overhovedet forsvarligt at vise filmene på TV. Jeg mener, at man skal lave ting for fjernsynet på en sådan måde, at de ikke kan vises i en biograf og omvendt. Først når vi får de to medier adskilt, begynder de at kunne eksistere sammen. I stedet for som nu, hvor vi står i den mærkelige grød, at man finansierer det ene med det andet, og 18 måneder senere kan filmen så vises i fjernsynet og så kan vi sgu blive hjemme og se det. Det er efter min mening en dybt ukunstnerisk måde at anskue tingene på.

Hvori består så forskellen mellem film og fjernsyn?

Jeg har gjort mig nogle tanker om det, som først og fremmest går ud på, at man skal ramme folk i deres hverdag, når man fortæller for fjernsynet. Man skal ramme hverdagsrytmen, det daglige miljø, hvor tingene sker, i det tempo, hvormed tingene sker. På film forkorter vi hele tiden forløbet, men på fjernsyn skal vi forsøge at fortælle i en rytme, der er...

Mere sindig?

Ikke sindig, og den må frem fror alt ikke være kedelig – den skal bare være naturlig, skal kunne lade sig gøre. Man må bygge sin situation op, så tingene kan ske i det tempo, som nu engang er folks naturlige.

Lad os vende tilbage til begrebet folke-

Erik Balling

lighed, noget du ofte har gjort dig til talsmand for.

Det er svært at definere, og jeg kan ikke give nogen opskrift. Jeg tror først og fremmest det er et spørgsmål om en holdning til tingene. Man skal tale klart sprog, men det behøver ikke nødvendigvis at betyde, at man skal skrive a-b-c med store bogstaver, men man skal konsekvent være interesseret i, at det publikum man henvender sig til, også får fat på det, man gerne vil sige. Det er folkelighed. Det må ligge i ens bevidsthed, at man skal fortælle tingene klart, så folk får fat i dem på den rigtige måde. Man må fremlægge sine ting på en sådan måde, at de fungerer i forhold til publikum, og når det lykkes, så er man folkelig. Hvis man er ligeglad med det, så er man ikke folkelig, så laver man kunst for kunstens skyld, og så kan man lave noget eksklusivt. Ikke et ondt ord om det, det er også i orden. Det er måske ikke et massemediums første opgave, men filmkunsten er så mange ting.

Er det en holdning som industrien og tiden har påtvunget dig?

Det har altid været en fuldstændig selvfølge for mig. Det har simpelthen været derfor jeg havde lyst til at lave film. Lysten har også gået på at lege med legetøjet og alt mulig andet, men det har været et naturligt instinkt at prøve på at fortælle, så historien fungerer. Der er aldrig nogen, der har tvunget mig til det.

Hvad med fremtiden? Nogle af dine mest vellykkede filmøjeblikke har rummet inspiration fra musicals, er det ikke en genre, du kunne tænke dig at arbejde videre med?

Uha, jo, meget. Jeg elsker musicals, og det skal da ikke være nogen hemmelighed, at jeg går rundt med tanker om at lave den 12. Olsen-bande film i mere af en musicalstil, fordi genren inviterer til det. Vi kan spille på indforståetheden, kup kan foregå til musik, så det er lige før vi kan lade dem danse. Jo, jeg holder meget af genren, og jeg vil i øvrigt gerne dyrke den også udenfor Olsen-banden. Jeg er temmelig overbevist om, at vi skal lave en musical nu. Der findes så meget talent nu, og man skal kende sin besøgstid. Der er i hvert fald en syv-otte unge som kan og vil og har energi og overskud, som har kropsfornemmelse, disciplin, musikalitet. Det er kun et spørgsmål om tid.